

2. Майсак Т.А. Типология грамматикализации конструкций с глаголами движения и глаголами позиции / Т.А. Майсак. – М.: Языки славянских культур, 2005. – 480 с.
3. Пассов Е.И. Условно-речевые упражнения для формирования грамматических навыков / Е.И. Пассов. – М.: Просвещение, 1978. – 128 с.
4. Рогова Г.В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г.В. Рогова, Ф.М. Рабинович, Т.Е. Сахарова – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.

The article deals with the peculiarities of student grammar skill formations. The main categorical components in the study of English grammar have been analyzed. The analysis of exercises for formation the grammatical skills of students has been carried out. The principles of selection of grammatical minima have been considered.

Keywords: practical grammar, training exercises, grammar minimum.

УДК 159.954.2(045)

Барчі Б.В.

**кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри психології,
Мукачівський державний університет**

Шніцер А.А.

**студент спеціальності «Психологія»,
Мукачівський державний університет**

УЯВА ЯК УНІВЕРСАЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ ЛЮДИНИ

У статті здійснена спроба розкриття природи уяви, в її осмисленні. Розглядаються науково-практичні погляди на природу уяви людини. Досліджуються різні підходи до розуміння сутності уяви, його особливостей. Особлива увага приділяється вивченню такої основної особливості уяви, як «схоплювання» цілого раніше його частин, яка дозволяє індивіду відразу інтегрально бачити предмети очима «всіх інших людей». Розглядаються виділені дослідниками характеристики уяви і зміна їх домінування в розвитку уяви по етапах.

Ключові слова: уява, здатність бачити ціле раніше його частин, творча діяльність, особливості уяви, символічне заміщення, етапи розвитку уяви.

Парадоксальна природа уяви викликає неослабний філософський інтерес. Актуалізація проблеми уяви у сучасній філософії пов'язана, насамперед, з «некласичним поворотом», який намітився ще на початку ХХ століття. Інтерес до співвідношення раціонального і ірраціонального в бутті і пізнанні, прагнення сучасної філософії осмислити креативність людської свідомості, феномени культурних варіацій та культурних трансформацій, робить поняття уяви одним із найважливіших у філософському дискурсі сучасності. При цьому поняття уяви у сучасній історико-філософській літературі виявляється дуже багатозначним.

Традиційні погляди на сутність уяви зазвичай припускають трактування його як багатопланової психічної діяльності, що має чуттєве і логічне зміст.

Дифузність терміна «уява» визначається тим, що його трактують як процес, який покликаний отримати, формувати щось нове, оригінальне (на відміну від інших пізнавальних функцій). При цьому між уявою і творчістю ставиться знак рівності, а інші психічні процеси апріорі стають репродуктивними, механічними, рутинними, не підвладні волі і волі суб'єкта. Таке трактування уяви надмірно розширює область його реального дії.

На думку Т. Рібо, уяву як пряма причина винаходи великого чи малого діє без помітного детермінізму; по цій саме причині йому і приписують мимовільність. Виникнення роботи уяви не можна звести ні до якого закону; воно є наслідком сходження в одній точці часто випадкового [2].

Традиційно до фантазії відносять будь-які нові образи і знання; образи реального, але в даний момент не присутнього; спотворене відображення реальності, в тому числі і ілюзії; неадекватне, невірне уявлення людини про ранише не сприйняте. Класичне розуміння уяви стирає грань між ним і мисленням, між фантазією і поданням.

Розмиваючи межі між уявою, мисленням, поданням, ми прирікаємо себе на серйозні труднощі не тільки в теорії та методології психології, але і в повсякденній практичній роботі. Формуючи уяву дітей, вихователі і психологи часто займаються зовсім іншою справою і тренують інші психологічні функції вихованців.

Основні етапи становлення особистості невіддільні від розвитку творчих можливостей і, отже, від розвитку уяви. Дослідженню цієї проблеми присвячено багато філософських, психологічних та педагогічних робіт. У філософсько-логічній області найбільш цікаву характеристику уяви можна знайти в працях Е.В. Ільєнкова. Згідно з його робіт, в історії суспільства уява розвивається як універсальна здатність людини, що дозволяє йому правильно бачити те, що дійсно є в світі, як уміння бачити його у всьому різноманітті

предметів і їх якостей. В актах пізнання уява дозволяє співвідносити засвоєні загальні знання з одиничним фактом [1].

Ільєнко Е.В. вважав, що в уяві людина будує глобальний образ цілісної ситуації раніше деталізованих образів її частин. Крім того, на думку В. Т. Кудрявцева, В. Б. Синельникова, сила уяви стягує в одну неподільну точку загальне і одиничне, необхідне і випадкове, головне і, здавалося б, другорядне.

Фарман І.П. в одній з останніх вітчизняних монографій, присвячених уяві, виділяє наступні ракурси дослідження проблем уяви, що відображають різні сторони цієї здатності: «1) уява як акт свідомості і його місце в структурі мислення; 2) пізнавальна функція уяви; 3) творча продуктивна здатність уяви». Універсальним початком, складовою частиною всіх зазначених аспектів розгляду уяви будуть його пізнавальні, когнітивні можливості [2].

Слід зазначити, що уява не відноситься до своїх об'єктів як до чогось спочатку без якісно, аморфно і нецілісно, як до «чистої дошки», на якій дозволено креслити все, що завгодно. Вона «бачить» в них перш за все самотні цілісності, пов'язані змістовно, по суті в контексті тієї чи іншої цілісності вищого порядку. Сама ж ця цілісність є не щось інше як задане (від слова «завдання»), і її можна осягнути лише через творче відкриття деякого прихованого принципу, який лежить в основі розвитку предметної ситуації.

Уява забезпечує як би замикання абстрактного знання на приватний факт, загального на одиничне, що дає вирішення тієї чи іншої задачі, які не досяжні чисто абстрактними розумовими засобами. В поле уяви одиничний факт повертається в такий ракурс, при якому починає виступати його загальний характер. Уява дозволяє бачити індивідуальність факту в світлі загального і, навпаки, індивідуалізувати загальне знання, так би мовити «з розумом», не по штампу, а творчо. Уява відразу охоплює факт в його загальному значенні, в «цілому», не проводячи ще його детального аналізу. Звідси впливає, на думку Е. В. Ільєнкова, що уява – це здатність бачити ціле раніше його частин [1].

Ми згодні з думкою Давидова В.В. про те, що, на жаль, ці принципово важливі положення не отримали адекватного і розгорнутого розкриття побудованого на матеріалах психології. Разом з тим в сучасній психології є багато таких даних, які дозволяють гіпотетично описати можливий процес функціонування уяви.

Відзначимо, що деякі особливості уяви і символічного заміщення вивчені в психології досить докладно. Так, в роботах Е. Торренса виявлені багато рис перенесення властивостей і функцій одних предметів на образи інших. Характерні риси символічного заміщення описані Д. Б. Ельконіним. Процес зародження і розвитку символічної функції простежено Б. Шильдеру. Однак до сих пір в психології експериментально майже не вивчається така

особливість уяви, як «схоплювання» цілого раніше його частин. Більш того, гнучкість і динаміка репродуктивних уявлень часом ототожнюється з самою уявою (в цій динаміці не фіксується процес перенесення певних властивостей з одного образу на інший).

Одним з можливих тлумачень сенсу тільки що зазначеної основної особливості уяви може бути наступне. Перенесення властивостей одного образу на інший образ робить його різнорідним, виникає задача перетворення різнорідності в нову однорідність. Для цього перенесена властивість в якості деякої цілісності має переформувати інші властивості (частини) існуючого образу і тим самим створити свої власні частини. Іншими словами, переносна властивість ще нерозгорнутої цілісності використовується як засіб створення своїх частин. «Схоплювання» і «утримання» «цілого» його частин є істотною особливістю уяви.

Відзначимо, що уява найбільш інтенсивно розвивається і культивується в надрах художньої свідомості людей, яке знаходить своє вираження в різних видах мистецтва. Мистецтво розвиває уяву людей як загальну універсальну людську здатність, яка, будучи розвиненою, реалізується в будь-якій сфері людської діяльності і пізнання - і в науці, і в політиці, і в побуті, і в безпосередньому праці.

Так, вченому, наприклад, важливо володіти розвиненим естетичним почуттям краси, що виникає завдяки уяві, щоб вірно схоплювати образ «Цілого», до того як будуть перевірені алгеброю все зокрема і деталі цього «Цілого», до того як це конкретне ціле буде відтворено в мисленні в формі строго логічно розвиненої системи абстракцій [3].

Крім того, на думку Т.В. Себар, здатність уяви можна визначити наступним чином: уява людини несе в собі не тільки психологічне навантаження (Як у тварин), а й виконує найважливіші пізнавальні операції, пов'язані з синтезом чуттєвої і розумової сфери людини; суттєвою ознакою уяви є його діяльний характер, що виявляється в широких синтетичних можливостях.

Автор вказує також на неминучу значимість уяви в синтезі часу - його можливість об'єднувати в пізнавальному акті і досвіді минуле з сьогоденням і майбутнім. Таким чином, саме уяву пов'язує різнорідні і розрізнені в часі і просторі сприйняття людини в єдиний пласт індивідуального людського і суспільного досвіду - культури.

Естетика минулого і нашого часу дала чимало концепцій, що пояснюють вплив мистецтва на розвиток здібностей людини. Серед них чітко розроблені саме ті теоретичні положення, які прямо відповідають запитам педагогіки і психології, виділяється концепція вітчизняного філософа Е. В. Ільєнкова [1].

«Сама по собі взята фантазія, або сила уяви, - писав Е. В. Ільєнко, - належить до числа не тільки найбільш дорогоцінних, а й взагалі універсальних здібностей, що відрізняють людину від тварини. Без неї не можна зробити жодного кроку в мистецтві, якщо, звичайно, це не крок на місці. Без сили уяви неможливо було б навіть впізнати старого друга, якщо він раптом відростив бороду» [1].

Відомі в психології та педагогіці факти (якщо їх інтерпретувати з точки зору концепції Е.В. Ільєнкова) вказують на те, що, по-видимому, нагальна вимога розвитку уяви як загальної і об'єктивно необхідної людині здатності найбільш повно може пояснити прагнення дітей до художніх проявів взагалі і до образотворчого мистецтва зокрема.

Таким чином, одна з основних ліній психології уяви повинна бути спрямована на оволодіння людиною, незалежно від конкретного матеріалу, основними засобами, перебудовувати функцію уяви і напрямними її на створення цілісних творчих продуктів, рішення реальних творчих завдань. Основними засобами побудови цілісного продукту уяви є образи, побудовані різними способами, і значення слів, включені в різні контексти і відносини цілісних продуктів уяви, що породжуються і фіксуються, насамперед, в мовній діяльності людини або у вигляді образу-моделі майбутнього твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ильенков Э. В. Природа и генез воображения / Э. В. Ильенков // Личность и творчество Кудрявцева В.Т.; ред.-сост. И. П. Фарман. - М., 1999. - С. 154–171.
2. Психологія розвитку особистості у підлітковому та ранньому юнацькому віці: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. О. Гончарова, Ю. Л. Горбенко, Ю. І. Калюжна, та ін.; за ред. К.В. Седих. – Полтава: Астроя, 2018. – 342 с.
3. Кудрявцев В.Т. Выбор и надситуативность в творческом процессе / В.Т. Кудрявцев // Психологический Кудрявцев В. Т.: журнал. - 1997. - Т. 18. - № 1. - С. 16–29.

The article attempts to uncover the nature of the imagination, in its understanding. Scientific and research opinions according to the nature of human imagination are reviewed in this article. Different approaches to the essence and features of the imagination have been analyzed. Special attention is attended to the investigation of basic feature of imagination such as “seeing” something in whole before its parts. This allows person to see things like other people see them. The

characteristics of imagination revealed by scientists and the change of the dominance in the development of the imagination by stages have been reviewed.

Keywords: imagination, the ability to see the whole before its parts, creative activity, especially of the imagination, symbolic substitution, the stages of development of the imagination.

УДК 159.923:316.658.4(045)

Барчі Б.В.

**кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології,
Мукачівський державний університет,
Юхта Ю.В.
магістр спеціальності «Психологія»,
Мукачівський державний університет**

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДЕЙ

Проблема психологічних впливів у психології реклами як галузі наукового знання вкрай актуальна. Багато дослідників, розглядаючи проблему впливів у рекламі, особливу увагу приділяють усвідомлюваним і неусвідомлюваним впливам, а також детально розглядають відмінності між впливами раціональними, заснованими на логіці і переконуваних аргументах, і нерациональними, заснованими на емоціях і почуттях. Застосування психологічної науки дозволяє створити умови, при яких між споживачем товару і рекламодавцем виникає «діалог», що сприяє ефективному збуту товарів, послуг, взаєморозуміння.

Ключові слова: засоби реклами, послуги, психологія реклами, реклама, свідомість, товар.

Проблема психологічних впливів у психології реклами як галузі наукового знання вкрай актуальна. Адже будь який вплив передбачає зміну свідомості людини, є перешкодою для вільного вибору. Багато вчених вважають, що всі ми повністю залежимо один від одного і ніякого абсолютно вільного вибору, навіть уявного, взагалі не існує. Суспільство перебуває на межі інформаційного перенасичення, що вимагає інтенсивного розвитку в особистості тих структур, які відповідають за ефективне пристосування до оточення. Однією з адаптаційних систем особистості є психологічний захист. Психологічний захист визначає суб'єктивний комфорт особистості в усіх ситуаціях напруженості, у професійній та побутовій діяльності.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>